פרק ח משנה ב

א. נאמנות עם הארץ על הלקט

הק' **האחרונים** אמאי עם הארץ נאמנים לומר שהפירות של לקט, הלא עם הארץ לא נאמן לומר על פירות שהם פטורים מן המעשר, כמבואר **בתוספתא** ריש פ"ד שאינו נאמן לומר שפירות אלו של עכו"ם, ובמתני' ריש דמאי מבואר שאינו נאמן לומר של הפקר הם [אלא בפירות גרועים]. ובעיקר הדבר כבר עמד **הירושלמי** דמאי פ"ו מ"ז, ע"ש.

וכ' בבי' הגר"א (ירושלמי דמאי פ"ו ה"ח), **ובעוד מפרשי הירושלמי** שם, שבלקט אינו נאמן אלא הפטרו הוא משום חזקת פטור שמסייע לעם הארץ [ע"ש שהוכיחו כן מהירושלמי שם]. ויש שפי' דכיון שבזמן הלקט רוב התבואה שבידם היא לקט, לכן א"צ לעשר, דסומכים על הרוב.

ובחזו"א (דמאי סי' י' אות ג) הק' דבמשנה משמע שהוא מדין נאמנות ולא מדין חזקה, ועי"ש מה שהק' עוד. **וברמב"ם** (פי"ב מהל' מעשר הט"ז) כ' שחשוד על הדבר גם בזה אינו נאמן, ומבואר נמי דבעינן לנאמנות.

וע"כ ביארו האחרונים שכאן יש סיבה מיוחדת להאמין לעם הארץ, **במלאכת שלמה** כ' שנאמן מצד דהוי מילתא דעבידא לאיגלויי. **בפי' מהר"א פולדא** כ' שיש ראי' שאומר אמת, דהלא גנאי הוא לו לומר שהם מתנו"ע. **במשנה ראשונה** כ' דכיון שודאי יש לו גם לקט מסתמא מוכר את מה שאינו טבל, דלא שביק היתרא ומכר איסורא. [וכן בכל מקום שיש עוד סיבה להאמין לעם הארץ הוא נאמן גם במעשרות, כמבואר **בתוס'** (יומא ח:) שאם טורח על הדבר סומכים שודאי תקנה, וכן אימת שבת מועיל שיהי' נאמן מדין ע"א]. אבל חשוד אינו נאמן גם במקום שיש ראי' לדבריו [דראיות אלו לבד לא מוכרחות, אלא זה רק סברא להחזיר לעם הארץ את הדין נאמנות הרגיל שיש לכל אחד באיסורין, אבל בחשוד שאינו בפרשת עדות לא מהני].

ב. נאמנין בשעתו

הטעם שנאמנים רק בשעת הקציר, אם הנאמנות מצד רוב, א"כ שלא בזמן הקציר אין רוב. ואם משום דעבידא לאיגלויי כ' **החזו"א** (דמאי סי' או' ג) שאחר זמן הקציר כבר קשה לברר ולא עבידא לאיגלויי. וכן אם משום דלא שביק התירא וכו' בכה"ג אין לו התירא ולכן אינו נאמן.

ג. נאמנין על מעשר שני בכל שנתו

כ' **הר"ש והרע"ב** שהנאמנות בשעתו היינו בשנה שלישית ושישית, ועי' **רש"ש** שאינו תלוי בשנה השלישית והשישית אלא בזמן הקציר של תבואות אלו.

ד. נאמנות בן לוי על תרומת מעשר

הטעם שהבן לוי נאמן שהפריש תרומת מעשר, כ' **הר"ש** שעל תרומה גדולה שהיא במיתה נאמנין. **ובמהר"י קורקוס** (פי"ב מהל' מעשר) הק' לשיטת **הרא"ש** פ"ד דמאי, **והריטב"א** (ב"מ צ.) שעם הארץ נאמן בתרומה גדולה משום שחיה אחת פוטרת אתא כל הכרי, א"כ ק' אמאי נאמן בתרומ"ע שיש לה שיעור, וכה"ק בתוס' חדשים בשם **מוהרש"ח** זצ"ל. ועי' **בתוס' הגרע"א** מש"כ ליישב בזה.

בתוס' חדשים כ' ליישב בכמה אופנים, א, ע"פ המבואר בתוס' שבת יג. דהטעם שחששו למיעוט עמי הארץ שאינם מעשרים משום דשכיחא טובא והיו הרבה נכשלים, ולפ"ז בבן לוי שפחות מצוי י"ל דאינו שכיח טובא ולא גזרו בזה. ב, שמה שהאדם מקבל בחינם בלא יגיעה אינו חס עליו מלהפריש ממנו. ג, עוד ציין לד' **התוי"ט** (דמאי פ"א מ"ג) **דבדבר** שהוא לכהן לא גזרו תקנת דמאי.

פרק ח משנה ג

א. אם נאמן לומר שקיבל חטים וטחנן

הר"ש כתב בשם הירושלמי שאם יש בידו קמח או פת ואומר שקיבל במתנו"ע חטים והוא טחנן ואפאן דנאמן, וכ"כ בפיהמ"ש **להרמב"ם**, ובפי' **מהריבמ"ץ**, ובפי' **הרא"ש**.

אמנם **במהר"י קורקוס** (פי"ב מהל' מעשר הי"ג) כ' **בדעת הרמב"ם** בחיבורו שאם נמצא בידו קמח אינו נאמן לומר חטים היו וטחנן, ורק אם יש בידו חטים נאמן, וכ"ה דעת **הפאת השלחן** (סי' יז ס"ק נה), **והפני משה** למהר"ם בן חביב, **ובחזו"א** (דמאי סי' י' או' ג ד"ה שם הי"ד), **והוכיחו** כן מהשמטת הרמב"ם לדברי הירושלמי, ועוד מדברי הרמב"ם (שם הי"ד) שכ' שנאמנין על ירק מבושל מועט, והוסיף ומתוך שיכול לומר הבעל הבית נתנו לי יכול לומר אני בשלתיו ממתנותי, משמע דבלא מיגו אינו נאמן.

אמנם בתוס' **הגרע"א** כ' דדבר דחוק הוא לומר שהרמב"ם פליג על הר"ש בזה, דכי היכי דנאמן לומר שקיבל חטים במתנות ה"נ יהי' נאמן שטחנן ואפאן, והדבר ברור שכל עני שקיבל חטים סופו לעשות מהם קמח ולאפות מהן פת, ואיך יתכן שבעודם חטים נאמן, ואחר שטחנן אינו נאמן, וצ"ע. וכ"כ **במעשה רוקח**, וכ"כ **בתפא"י**, **ובערוה"ש** (הל' דמאי סי' קיב סע' כח). **ועי' במראה הפנים** מה שדחה את הוכחות האחרונים שהרמב"ם חולק על הר"ש.

ב. נאמנות מיגו במתנו"ע

הר"ש הק' אמאי לא נאמן לומר שקיבל קמח במיגו שהי' יכול לומר שקיבל חטים וטחנן,

ותי' הר"ש דכיון שאין דרך ליתן קמח הוי כמיגו במקום עדים ואינו מועיל, וכ"כ **במרדכי** (ב"מ רמז שצז) **בשם רב האי גאון** (בשערי שבועות) וז"ל בפ"ח דמס' פאה משמע דאפילו מגו במקום מנהג לא מהימן. [וצ"ב למה זה נחשב נגד עדים].

ב. מבואר מדברי **הראשונים** שעם הארץ נאמן במעשרות במיגו, אף שאינו נאמן מדין ע"א וכן מפורש במשניות בדמאי פ"ו דהפה שאסר מהני.

ג. נח' האחרונים אם מיגו מועיל נגד רוב, דעת **התומים** הל' הלואה (סי' מו סק"א) **שאין נאמן במיגו נגד רוב**, וכ"כ **בנוב"י** (אה"ע תנינא ס' יד), **אמנם** דעת **השער משפט** (סי' לה ס"ק ב), **והנתיה"מ** (כללי מיגו סי"ב), **דמיגו מהני** נגד רוב, **ובתומים** גופי' בכללי מיגו סל"ה נסתפק בזה.

ומקו' הראשונים שיועיל מיגו, אף דרוב לא מהני, דהלא רוב הפירות שביד העניים הם משל מתנו"ע ואפ"ה זה לא מועיל, כיון שאין דרך ליתן כן, ומ"מ כ' שמיגו מהני.